

POHJOIS-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS

Antopäivä
4.9.2019
Päätösnumero
19/0214/1
Diaarinumero
01878/17/2204

Asia Kunnallisia asiaa koskeva valitus

Valittajat Heikki Honkanen, Pelkosenniemi
Pentti Pyykönen, Pelkosenniemi

Päätös, josta valitetaan

Viranomaisen ja päätöksen päivämäärä

Pelkosenniemen kunnanvaltuusto
9.10.2017 § 80

Valtuusto on päättänyt, että:

1. Pelkosenniemen kunta sitoutuu uuden koulun ja päiväkodin rakentamiseen Pelkosenniemen kirkonkylälle. Koulun ja päiväkodin tilasuunnitteluohjelmalla laaditun luonnosvaiheen laskelman pinta-alaa pienennetään 2 284 neliömetristä vähintään 2 164 neliömetriin, ja uuden koulun ja päiväkodin rakentamiselle asetetaan kattohinnaksi 5,2 miljoonaa euroa sisältäen maalämmön ja vanhan koulun purun. Lisäksi kunta varaa hankkeen hallintoihin ja rakennuttamiseen 100 000 euron erillismäärärahan. Rakennus suunnitellaan monitoiminnalliseksi ja selvitetään tilojen yhteiskäytön tuoma kustannustehokkuus. Väestötilojen rakentamisesta kiinteistöön haetaan vapautusta.
2. Nykyinen niin sanottu yläkoulu laitetaan kylmilleen, mikäli valtuuston päätös uuden koulun rakentamisesta saa lainvoiman. Syntyvä kustannussäästö on 50 000 euroa/vuosi. Teknisen työn tilat pidetään käytössä siihen saakka, kun tilaa aletaan purkaa. Tämän jälkeen rakentamisen ajaksi järjestetään teknisen työn tilat soveltuvien osin Lehtikankaan puutyöhalliin, mistä syntyvät kulut vyörytetään sivistystoimelle.
3. Tietoteknisten laitteiden pääkeskus siirretään yläkoululta Kirkonkylän paloasemalle esimerkiksi kriisiajan johtokeskuksen tiloihin.

Valtuusto on päätöksessään lisäksi todennut, että talousarviopäätöksessä rahoituksen lähteinä käytetään muun muassa mahdollisuutta kiinteistöveron nostoon ja omaisuuden myyntiin.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Valtuuston päätös on kumottava ja asia on palautettava uudelleen käsiteltäväksi. Päätöksen täytäntöönpano on kiellettävä.

Valittajat ovat esittäneet vaatimustensa tueksi muun ohella seuraavaa:

Kunnan talous ei kestä näin isoa investointia. Taloudellinen tilanne kriisiytyy, ja kunta menettää lopulta itsenäisyytensä. Valtuuston päätöksessä rakennushankkeen kustannuksiin on varauduttu 5,2 miljoonalla eurolla Kuntaliiton lainsunnossa 7.2.2017 esitetystä 4,5 miljoonasta eurosta poiketen. Näin ollen investoinnin vaikutukset kunnan talouteen ovat suuremmat kuin Kuntaliiton laskelmassa on esitetty.

Koska kysymyksessä on kunnan talouden kannalta merkittävä hanke, siitä olisi pitänyt tiedottaa hallintolain 41 §:n mukaisesti. Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus tiedottaa vireillä ja valmistelussa olevista asioista sekä siitä, miten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet kunnassa toteutetaan. Kysymyksessä olevan hankkeen käsittelyssä ei ole noudatettu kuntalain 22 §:n ja 29 §:n säännöksiä tai kuntastrategiaa. Esimerkiksi kunnan asukkaiden mielipidettä ei ole selvitetty päätöksenteon pohjaksi.

Rakentamishankkeen valmisteluun osallistuneen rakennuttamistoimikunnan kokousten pöytäkirjoja tai muistioita ei ole julkaistu kunnan internet-sivuilla tai muullakaan tavalla. Koska toimikunnan työskentelyssä on kysymys julkisesta toiminnasta, tulisi kuntalaisilla ja päättäjillä olla mahdollisuus tutustua aineistoon ja tarvittaessa osallistua keskusteluun. Toiminta on näin ollen ollut virheellistä sekä kuntalain, kuntastrategian ja perustuslaillisen julkisuusperiaatteen vastaista.

Tekninen johtaja on menetellyt virheellisesti valmistellessaan asiaa ja tehdesään päätösehdotuksen ainoastaan uuden koulun rakentamista koskevan vaihtoehdon pohjalta. Talousarvioon valtuuston päätöksellä 14.12.2016 § 65 sisällytettyä 500 000 euron suunnittelumäärärahaa ei voida pitää sellaisenaan rakentamispäätöksenä, joka sulkisi pois muut toteuttamisvaihtoehdot. Näin ollen asian esittelijän olisi pitänyt tuoda esille muitakin vaihtoehtoja, selvittää niiden vaikutusta kuntatalouteen ja suorittaa vertailua vaihtoehtojen kesken. Nyt tarkennetut suunnitelmat ja kustannuslaskelmat ovat koskeneet ainoastaan uuden koulun rakentamista. Teknisen lautakunnan kokouksen 18.9.2017 aineistosta on tarkoituksella jätetty pois asian aikaisemman valmistelun yhteydessä laaditut eri toteuttamisvaihtoehtoja koskeneet liitteet 8, 9 ja 13.

Kunnan nykyisillä 1.6.2017 toimikautensa aloittaneilla päättäjillä ei ole ollut mahdollisuutta arvioida eri toteuttamisvaihtoehtojen vaikutuksia kokonaisvaltaisesti sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Päätöstä valmisteltaessa olisi pitänyt huomioida sen vaikutus esimerkiksi kuntalaisiin ja ympäristöön sekä kunnan organisaatioon, henkilöstöön ja talouteen. Päätöstä tehtäessä olisi pitänyt huomioida kunnan talouden kantokyky ja kuntalaisten kuulemista koskevien säännösten noudattaminen. Lisäksi olisi pitänyt selvittää, miten investointi katetaan ja miten tämä vaikuttaa kunnan tulevaisuuteen.

Asian käsittely ja selvittäminen

Kunnanhallitus on lausunnossaan todennut muun ohella, että Pelkosenniemen kunta on järjestänyt asiasta kuulemistilaisuuden kuntalaisille Pelkosenniemen koululla 21.9.2017. Lisäksi hanketta koskevat laskelmat ja piirustukset ovat olleet kuntalaisten nähtävillä Pelkosenniemen kunnan internetsivuilla. Asiaa on käsitelty jo vuoden 2016 aikana teknisessä lautakunnassa, kunnanhallituksessa ja viimein myös valtuustossa, joka varasi 14.12.2016 tehdyllä päätöksellä 500 000 euron määrärahan uuden koulun suunnitteluun. Tiedottaminen asiasta on ollut riittävää. Tekninen johtaja on tuonut toteuttamisvaihtoehdot teknisen lautakunnan kokoukseen 28.11.2016, josta asia on edennyt kunnanhallitukseen. Kunnanhallitus ei ehtinyt käsitellä asiaa vuonna 2016, koska valtuusto varasi edellä mainitun lisämäärärahan uuden koulun suunnitteluun ennen kunnanhallituksen kokousta. Rakennuttamistoimikunnan muistiot eivät ole olleet julkisia asiakirjoja, koska kysymyksessä on ollut valmisteleva toimikunta. Toimikunnan esitykset on käsitelty teknisessä lautakunnassa sekä edelleen kunnanhallituksessa ja valtuustossa. Päätäjillä on ollut tieto eri vaihtoehdoista ja niiden arvioiduista kustannusvaikutuksista.

Valittajat ovat vastaselityksessään todenneet muun ohella, että kunnanhallituksen lausunnossa mainittu kuntalaisille järjestetty tiedotustilaisuus järjestettiin teknisen lautakunnan kokouksen 18.9.2017 jälkeen 21.9.2017. Kuntavaalien johdosta päätöksentekoon osallistuneet luottamushenkilöt ovat vaihtuneet, eivätkä hankkeen eri toteuttamisvaihtoehdot ole olleet esillä uusien päättäjien osalta. Luottamushenkilöillä olisi pitänyt olla mahdollisuus tutustua kaikkiin asian valmistelussa esille tulleisiin yksityiskohtiin. Lisäksi valittajat ovat pyytäneet hallinto-oikeutta päättämään asian käsittelyyn osallistuneiden luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden virkavastuusta valituksenalaista päätöstä koskien.

Valittajat ovat hallinto-oikeudelle 11.2.2019 toimittamassaan lisäselvityksessä vaatineet valtuuston päätöstä kumottavaksi valituksenalaisen asian käsittelyyn ja päätöksentekoon osallistuneiden esteellisten henkilöiden vuoksi. Lisäksi valittajat ovat vaatineet Pelkosenniemen kunnan velvoittamista korvaamaan heidän oikeudenkäyntikulunsa asiassa 400 eurolla ja heiltä mahdollisesti perittävän oikeudenkäyntimaksun määrään.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus jättää tutkimatta valittajien vaatimuksen asian käsittelyyn osallistuneiden luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden virkavastuukysymyksistä päättämisestä. Hallinto-oikeus jättää myös tutkimatta asian käsittelyyn ja päätöksentekoon osallistuneiden henkilöiden esteellisyyttä koskevan valitusperusteen.

Muilta osin hallinto-oikeus on tutkinut asian ja hylkää valituksen.

Asian näin päättyessä hallinto-oikeus hylkää päätöksen täytäntöönpanon kieltämistä koskevan vaatimuksen.

Asian näin päättyessä ja ottaen huomioon hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 ja 2 momentin hallinto-oikeus hylkää myös oikeudenkäyntikulujen ja oikeudenkäyntimaksun korvaamista koskevat vaatimukset.

Perustelut

Tutkimatta jättäminen

Tuomioistuinlain 4 luvun 1 §:n mukaan hallinto-oikeus käsittelee ja ratkaisee ne hallinto-oikeudelliset valitukset, hallintoriita-asiat ja muut asiat, jotka säädetään kuuluviksi sen toimivaltaan hallintolainkäyttölaissa (586/1996) tai muussa laissa. Hallinto-oikeuden toimivaltaan ei edellä mainittu säännös huomioon ottaen kuulu päättää luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden virkavastuukysymyksistä.

Kuntalain 135 §:n 3 momentin mukaan valittajan tulee esittää 2 momentissa tarkoitetut valituksen perusteet ennen valitusajan päättymistä. Tämän vuoksi hallinto-oikeus jättää myöhästyneenä tutkimatta valittajien valitusajan päättymisen jälkeen 11.2.2019 toimittamassa lisäselvityksessä ensi kertaa esittämän asian käsittelyyn ja päätöksentekoon osallistuneiden henkilöiden esteellisyyttä koskevan valitusperusteen.

Tosiseikasto

Pelkosenniemen kunnanvaltuusto on päättänyt 9.10.2017 (§ 80) muun muassa uuden koulun ja päiväkodin rakentamisesta Pelkosenniemen kirkonkylälle. Kunnanvaltuusto oli päättänyt 14.12.2016 (§ 65) varata yhteensä 500 000 euron suunnittelumäärärahan uuden koulun rakennushanketta varten. Hankkeen toteuttamista koskevia vaihtoehtoisia korjaus- ja rakentamissuunnitelmia on käsitelty ennen asian valtuustokäsittelyä teknisessä lautakunnassa 28.11.2016 (§ 89) ja 18.9.2017 (§ 61). Teknisen lautakunnan päätöksen 18.9.2017 § 61 selostusosassa on käyty muun ohella läpi eri hankevaihtoehtoista laadittuja selvityksiä, toteuttamisvaihtoehtoja ja niiden kustannusarvioita. Kunnanhallitus on puolestaan käsitellyt rakennushanketta kokouksessaan 2.10.2017 (§ 265).

Hanketta on aikaisemmin valmisteltu myös kunnanhallituksen päätöksellä 27.2.2017 § 46 perustetun rakennuttamistoimikunnan toimesta, jonka tehtävänä on ollut rakennushankkeen suuntaviivojen ja käynnistämisen alkuun saattaminen ennen asian siirtymistä hankkeen toteuttamisesta ja rakennuttamisesta vastanneelle kunnan tekniselle toimelle.

Tekninen lautakunta on 18.9.2017 (§ 61) päättänyt esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle, että kunta sitoutuu esisuunnitelman pohjalta uuden koulun ja päiväkodin rakentamiseen. Kunnanhallitus on 2.10.2017 (§ 265) päättänyt esittää valtuustolle, että se hyväksyy teknisen lautakunnan esityksen uuden koulu- ja päiväkotirakennuksen rakentamisesta Pelkosenniemen kirkonkylälle rakennuksen pinta-alaa, hintaa, erillismäärärahaa ja väestötilojen rakentamista koskevin lisäyksin.

Valtuustolle valituksenalaisen asian osalta tehtyyn esitykseen ovat asian aikaisempien vaiheiden selostuksena sisältyneet edellä mainitut valtuuston vuonna 2016 tekemä päätös sekä teknisen lautakunnan ja kunnanhallituksen päätökset. Valtuustolle tehdyssä esityksessä on mainittu myös teknisen lautakunnan päätöksen 28.11.2016 § 89 liitteet mukaan lukien valituksessa sanotut eri toteuttamisvaihtoehtoja koskeneet liitteet 8, 9 ja 13 ja todettu, että teknisen lautakunnan päätös liitteineen on luettavissa kunnan internetsivuilla.

Kunta on järjestänyt kuntalaisille hanketta koskevan kuulemistilaisuuden Pelkosenniemen koululla 21.9.2017. Lisäksi rakennushanketta koskevat laskelmat ja piirustukset ovat olleet kuntalaisten nähtävillä Pelkosenniemen kunnan internetsivuilla.

Oikeudellinen arviointi

Vaikuttamismahdollisuuksien varaaminen ja tiedottaminen

Kuntalain 22 §:n (410/2015) 1 momentin mukaan kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista. Pykälän 2 momentin mukaan osallistumisesta ja vaikuttamisesta voidaan edistää erityisesti muun muassa järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa.

Hallintolain 41 §:n 1 momentin mukaan, jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta. Pykälän 2 momentin mukaan asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Hallinto-oikeus toteaa, että valituksenalainen uuden koulun ja päiväkodin rakentamista koskeva päätös vaikuttaa hallintolain 41 §:ssä tarkoitetulla tavalla erityisesti koulu- ja päiväkotipalveluita käyttäviin kunnan asukkaisiin. Näin ollen heille on tullut varata mahdollisuus saada tietoa asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta ennen päätöksentekoa. Hallintolain 41 §:ssä säädetty vaikuttamismahdollisuuksien varaaminen voidaan toteuttaa järjestämällä kuulemistilaisuuksia tai varaamalla mahdollisuus esittää kirjallisia mielipiteitä ennen asiasta päättämistä.

Asiakirjoista ilmenee, että sen jälkeen, kun tekninen lautakunta on päättänyt 18.9.2017 esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle uuden koulun ja päiväkodin rakentamista, kunta on järjestänyt 21.9.2017 Pelkosenniemen koululla hanketta koskeneen kuulemistilaisuuden. Tämän lisäksi hanketta koskevat piirustukset ja laskelmat ovat olleet nähtävillä kunnan internet-sivuilla.

Kunnanvaltuusto on 9.10.2017 tehnyt rakennushankkeeseen ryhtymistä koskevan lopullisen päätöksen, jota ennen kuntalaisilla on ollut mahdollisuus saada tietoa ja lausua mielipiteensä asiasta. Hallinto-oikeus katsoo, että tiedottaminen ja vaikutusmahdollisuuksien varaaminen asiassa on edellä todettu huomioon ottaen toteutettu asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla, ja asiaan osallisilla on ollut riittävät mahdollisuudet saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Valtuuston päätös ei ole syntynyt virheellisessä järjestyksessä valittajien tältä osin esittämällä perusteilla.

Asian valmistelu

Kuntalain 93 §:n mukaan kunnanhallituksen on valmisteltava valtuustossa käsiteltävät asiat.

Hallintolain 31 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

Kuntalaissa ei ole tarkempia säännöksiä siitä, miten valtuuston päätettäväksi tulevat asiat on valmisteltava. Valtuuston toimivaltaan kuuluu viime kädessä sen arvioiminen, pitääkö se suoritettua valmistelua sisällöllisesti riittävänä ja onko sille toimitettu asian ratkaisemiseksi tarpeellinen aineisto vai haluaako se mahdollisesti palauttaa asian kunnanhallitukselle uudelleen valmisteltavaksi.

Kunnanhallitus on teknisen lautakunnan esityksen ja asiassa tehdyn valmistelutyön perusteella päättänyt 2.10.2017 esittää valtuustolle uuden koulun ja päiväkodin rakentamista Pelkosenniemen kirkonkylälle. Asian aikaisemmat käsitelyvaiheet ja muun muassa eri hankevaihtoehtojen vertailut ovat ilmenneet valtuustolle tehtyyn esitykseen sisältyneistä teknisen lautakunnan ja kunnanhallituksen päätöksistä, joten valtuutetuilla on ollut tieto eri vaihtoehdoista ja niiden arvioiduista kustannusvaikutuksista.

Valtuusto on ottanut nyt valituksenalaisena olevan asian kunnanhallituksen suorittaman valmistelun pohjalta ratkaistavakseen palauttamatta asiaa kunnanhallitukselle uudelleen valmisteltavaksi esimerkiksi eri vaihtoehtojen vaikutusten arvioimiseksi tai rakennustoimikunnan asiakirja-aineistoon tutustumiseksi, joten sen on katsottava arvioineen asiassa saamansa selvitykset riittäviksi päätöksentekoa varten. Kun valtuusto on hyväksynyt valmistelun, valtuuston päätös ei ole syntynyt virheellisessä järjestyksessä sillä perusteella, ettei rakennustoimikunnan asiakirja-aineisto ole ollut käytettävissä päätöstä tehtäessä tai että valtuutetuille ei ole erikseen toimitettu eri vaihtoehtojen vaikutusarviointeja.

Teknisellä johtajalla on ollut harkintavaltaa sen suhteen, minkä sisältöisen esityksen hän tekee asiassa. Kun edelleen otetaan huomioon, että valtuustossa käsiteltävien asioiden valmistelusta vastaa kunnanhallitus ja että valtuusto on katsonut voivansa hyväksyä kunnanhallituksen sille tekemän esityksen vähäisellä lisäyksellä, ei valtuuston päätöksen voida katsoa syntyneen virheellisessä järjestyksessä myöskään sen vuoksi, että teknisen johtajan lautakunnalle tekemä esitys on koskenut yksinomaan uuden koulun ja päiväkodin rakentamista.

Päätöstä ei näin ollen ole kumottava asian valmistelun puutteellisuutta koskevien valitusperusteiden johdosta.

Johtopäätös

Kunnallisvalitusta ei voida tehdä päätöksen tarkoituksenmukaisuutta koskevilla perusteilla, eikä hallinto-oikeus voi näin ollen ottaa arvioitavakseen sitä, onko valtuuston päätös kunnan talouden kannalta valittajien esittämällä perusteilla tarkoituksenmukainen. Valtuuston päätös ei ole valituksessa esitetyillä perusteilla kuntalain 135 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla lainvastainen, eikä päätöksen kumoamiseen valituksen johdosta ole aihetta.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut
Kuntalaki 135 § 1 mom
Hallintolainkäyttölaki 51 § 2 mom

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Valitusosoitus on liitteenä (HaO 00.33 K).

Esittelijä

Anni Kontturi

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet Marja-Riitta Tuisku, Kaisa Hiltunen ja Renne Pulkkinen.

Jakelu ja oikeudenkäyntimaksu

Päätös

Heikki Honkanen saantitodistuksin

Hallintolain 56 §:n 2 momentin ja 68 §:n 1 momentin mukaan on valituskirjelmän ensimmäisen allekirjoittajan Heikki Honkasen tämän päätöksen tiedoksi saatuaan ilmoitettava siitä valituskirjelmän toiselle allekirjoittajalle Pentti Pyyköselle. Jos hän tämän laiminlyö, hän on velvollinen korvaamaan ilmoittamatta jättämisestä tai sen viivästyemisestä aiheutuneen vahingon, sikäli kuin se laiminlyönnin laatuun ja muihin olosuhteisiin nähden harkitaan kohtuulliseksi.

Oikeudenkäyntimaksu

250 euroa, josta valittajat vastaavat yhteisvastuullisesti

Jäljennös maksutta Pelkosenniemen kunnanhallitus

Päätöksestä on viipymättä julkaistava ilmoitus kuntalain 142 §:ssä säädetyllä tavalla.

Oikeudenkäyntimaksun peruste

Tuomioistuinmaksulaki

Ohje oikeudenkäyntimaksua koskevan oikaisuvaatimuksen tekemiselle

Maksun määräämistä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua maksun määränneeltä päätöksen esittelijältä kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä siten kuin hallintolaissa säädetään.

Oikaisuvaatimus toimitetaan Pohjois-Suomen hallinto-oikeudelle.

Toimituskirjan jäljennöksen oikeaksi todistaa

Lainkäyttösihteeri Päivi Leppälä

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella.

Valitusaika

Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta.

Jos päätöksestä valitetaan kunnan jäsenelle taikka kuntayhtymän jäsenkunnalle tai sen jäsenelle kuuluvan valitusoikeuden nojalla, valitusaika lasketaan siitä päivästä, jolloin ilmoitus päätöksestä on julkaistu kuntalain 142 §:n mukaisesti yleisessä tietoverkossa, jollei salassapittoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Jos päätös on annettu asianosaiselle erikseen tiedoksi, valitusaika luetaan kuitenkin tiedoksisaannista. Sähköisen asiointipalvelun kautta lähetetyn päätöksen tiedoksisaantipäivä on asiointipalvelusta saadun viestin avaimispäivä. Milloin päätös on toimitettu tiedoksi saantitodistusta vastaan tai haastemiehen välityksellä, tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Milloin kysymyksessä on sijaistiedoksianto, päätös katsotaan tiedoksisaaduksi, ellei muuta näytetä, kolmantena päivänä tiedoksianto- tai saantitodistuksen osoittamasta päivästä. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänään.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä, joka on osoitettava valitusviranomaiselle, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin ja mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on muu henkilö, on valituskirjelmässä ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, jollei hän ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja, jollei valittaja ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa **korkeimmalle hallinto-oikeudelle**.

Valituskirjelmän voi toimittaa henkilökohtaisesti tai asiamiehen välityksellä. Sen voi omalla vastuulla lähettää myös postitse, lähetin välityksellä, telekopiona, sähköpostina tai sähköisen asiointipalvelun kautta. Valituskirjelmä on toimitettava niin ajoissa, että se on perillä viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen korkeimman hallinto-oikeuden aukioloajan päättymistä. Valituskirjelmän toimittamisesta telekopiona, sähköpostina tai sähköisen asiointipalvelun kautta säädetään tarkemmin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003).

Korkeimman hallinto-oikeuden osoite

Postiosoite:
PL 180
HELSINKI

Käyntiosoite:
Fabianinkatu 15
00130 HELSINKI

Faksi: 029 56 40382
Sähköposti: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi 00131

Sähköinen asiointipalvelu: <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>